

Людмила Гнесь

Національний університет «Львівська політехніка»,
кандидат архітектури, доцент кафедри містобудування
e-mail: rozenberg.nk@gmail.com
orcid: 0000-0001-5594-2474

ОСОБЛИВОСТІ МІСТОБУДІВНИХ ВИРІШЕНЬ ТА ЕВОЛЮЦІЇ ПОСЕЛЕНЬ ДЛЯ ПЕРЕСЕЛЕНЦІВ ІЗ ЧОРНОБИЛЬСЬКОЇ ЗОНИ

© Гнесь Л., 2021

<https://doi.org/10.23939/sa2021.02.008>

Репрезентуються результати власних натурних досліджень еволюції поселень для переселенців із Чорнобильської зони, зведених в 1986–1987 роках ХХ ст. Розглядаються стратегії та наслідки їхнього розміщення, інтеграції в структуру існуючих сіл, особливості розпланування кварталів, сільських садиб, житлових і господарських будівель. Аналізуються наслідки прийнятих архітектурно-містобудівних проектних рішень через 30 років після їхньої реалізації.

Ключові слова: село, генплан, садиба, домогосподарство, подвір'я, будинок, господарські будівлі, сільськогосподарське виробництво, сельбицні території, площа.

Постановка проблеми

Із часу Чорнобильської трагедії минуло 35 років. Здебільшого ми згадуємо про неї в поминальний день 26 квітня з 1986 року, додаючи до загальної кількості пройдених років ще один. Але вибух реактора Чорнобильської атомної електростанції – це не тільки наймасштабніша екогенна катастрофа. Ця подія спричинила значні трансформації як у державному, так і в суспільному житті народу. Вплив на довкілля, екологічні проблеми призвели до змін значної маси населення України – до великого переселення, змін у звичному способі життя, ментальності та культурних проявах. У результаті на мапі України з'явилися нові поселення, розбудовувались існуючі, змінивши при цьому планувальні рішення значної кількості сіл. Згідно статистики 1986 р. із зони лиха – 30-кілометрової зони навколо ЧАЕС – було евакуйовано близько 116 тисяч осіб.

Будівництво селищ для переселенців велося в екстрених умовах, на землях, які були оперативно виведені із сільськогосподарського обігу. Новозбудовані квартали постали у Хмельницькій, Рівненській, Житомирській областях та у 10-ти районах Київщини: Баришівському, Бородянському, Васильківському, Вишгородському, Володарському, Іванківському, Макарівському, Переяслав-Хмельницькому, Фастівському та Яготинському. (Барановська, 2011).

У надзвичайно стислі терміни часто паралельно із будівництвом нових поселень фахівці проектних інститутів підготували до реалізації проектну документацію, яка містила генплани, проекти громадських споруд, детальне планування селянських садиб із розробкою житлових будинків і господарських будівель. Тисячі будівельних бригад були залучені до будівництва нових поселень. Так в окремих селах, поряд із існуючою забудовою, швидко споруджувались нові квартали

для переселенців із широкими новими вулицями, із новими садибами, а в окремих селах – з їдальнями, ФАПами, лазнями, тощо. Такі громадські об'єкти також одночасно мали покращити обслуговування мешканців існуючих сіл. До прикладу, у селі Аркадіївка для переселенців було збудовано 160 садиб, школу, їдальню, магазини, лазню та будинок побуту. Значна частина нових кварталів у різних селах була збудована у надзвичайно короткі терміни. Перші переселенці, з найбільш забруднених радіацією сіл, були переселені в новозбудовані об'їстя вже через 5 місяців після аварії на ЧАЕС – у вересні 1986 р. Таким чином, унаслідок екологічної катастрофи у другій половині 80-х років ХХ ст. в Україні відбулася комплексна масштабна розбудова сільських поселень. До того ж проєктанти у своїй діяльності керувалися шойно прийнятими в 1986 р оці “Республіканськими будівельними нормами на проєктування сільської забудови” РСН/86, в яких були закладені найновіші на той час знання й уявлення про те, яким має бути українське село. Ця нормативний документ значною мірою базувався на українському досвіді попереднього масштабного експериментального сільського будівництва 70-х років ХХ ст., зокрема низки експериментальних сіл: Вузлове Львівської області, Кодаки Київської області, Пирогівці Хмельницької області, Василівка Дніпропетровської області та інші. (Гнесь, 2018).

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Проблемам Чорнобиля здебільшого присвячені праці вчених фізиків, медиків, істориків, етнографів, тощо. З архітектурної точки зору відомі напрацювання М. С. Авдєєвої (Авдєєва, 2013), Т. А. Доценко (Доценко, 1997), В. Я. Пінчука (Пінчук, 1997), Ткачук П. В. (Ткачук, 2003), де автори окреслюють особливості національних традицій застосованих при проєктуванні житла, середовища для чорнобильських переселенців. Натомість архітектурно-розпланувальні рішення сільського садибного будівництва, розпланувальних рішень, генпланів, чорнобильських переселенців залишалося поза увагою.

Мета статті:

- ввести в науковий обіг розпланувальні рішення кварталів садибної забудови для переселенців із Чорнобильської зони та охарактеризувати, наскільки вони відповідали функціям і способу життя селянина;
- виявити трансформації, які відбулись у кварталах садибної забудови і в сільських садибах протягом 30-ти років (більше ніж одне покоління!) поспіль їхнього існування, особливо після переходу України і села зокрема на ринкову модель господарювання;
- проаналізувати практику самочинних змін, що відбулись і відбуваються сьогодні з тими кварталами садибної забудови, із будинками, господарськими спорудами колишніх переселенців із урахуванням сучасних реалій і народних традицій.

Методи дослідження:

- натурні обстеження сіл із кварталами переселенців із Чорнобильської зони, включно з фотофіксацією, інтерв'юванням мешканців – власників садиб;
- емпіричний, теоретичний, графоаналітичний методи, порівняльний аналіз, класифікація та узагальнення.

Виклад основного матеріалу

Для натурального обстеження кварталів для переселенців із Чорнобильської зони автором названої роботи було здійснено низку експедицій у серпні 2016 р., через 30 років після катастрофи на Чорнобильській АС. Були обстежені найбільш характерні села на Київщині: Аркадіївка і Пасківщина Згурівського р-ну, Трубівщина Яготинського р-ну, Плесецьке Фастівського р-ну, Луб'яна у Васильківському р-ні та село Гавронщина у Макарівському р-ні. Експедиції дали можливість зафіксувати сьогоднішній стан кварталів для переселенців із Чорнобильської зони, виявити зміни, які

відбулися протягом 30-річної експлуатації, сформувані певне уявлення про їхню еволюцію та сформулювати попередні висновки.

Наступним етапом дослідження було, використовуючи програму “Google Earth”, графічно відтворити генплани досліджуваних сіл на їх сучасний стан, прослідкувати розпланування поселення чорнобильців, сельбищні зони поселення, диференціацію садиб, трансформації, які відбулися. На основі отриманих результатів виконано порівняння із первісними планувальними рішеннями садибної забудови, їх класифікація, зроблено підсумкові узагальнення-висновки.

Дотепер у поселеннях здебільшого збережено первісну планувальну систему усієї квартальної садибної забудови сіл. Трапляються окремі первісні зразки забудови садиб переселенців і такі садиби, які не зазнали кардинальних змін, перебудов і використовуються іншими власниками як дачі. Під час дослідження було виявлено низку ключових містобудівних підходів до розселення переселенців на нові території:

1) формування цілком нових поселень. Зведення поселень неподалік великих і середніх міст. Це у Київській, Вінницькій, Житомирській, Рівненській, Хмельницькій та інших областях;

2) забудова долучалася до існуючих поселень на нових вільних територіях у вигляді присілків або ж вклинюючись в існуючу забудову села вулицями, кварталами, успадковуючи частково особливості планувальних структур цих поселень (розпланування вуличної мережі, житлової забудови, тощо). Можна припустити, що таке розселення переслідувало мету вирішення як житлових, господарсько-функціональних, так і психологічних проблем нових мешканців. Інтегрувати чорнобильців в існуюче житлове середовище як нових членів громади. Очевидно, фахівці вважали, що в такому середовищі нові мешканці не мали б почуватися покинутими суспільством, хоча з розповідей самих старожилів-чорнобильців стало відомо, що на початкових етапах корінне населення сприймало переселенців насторожено, відчужено як чужинців тощо;

3) передбачалося працевлаштування людей, що було дуже важливим моментом у політиці переселення. Можливо, на початковій стадії планування розселення враховувалися потреби в додаткових трудових ресурсах існуючих колгоспів і радгоспів, до яких належали села. Власне, виходячи із цих потреб у нових робочих руках розраховувалися приблизні параметри кварталів для переселення чорнобильців. Окрім цього, приймалося до уваги й сусідство поряд із містами, поблизу яких споруджувалися квартали житла для переселенців. Міста сприяли забезпеченню роботою тих, хто не зміг або не захотів працевлаштуватися на місцях у тогочасних колгоспах, до яких належали існуючі села із переселенцями-чорнобильцями (Гнесь, 2018).

Аналізуючи низку генпланів сіл із кварталами забудови для чорнобильців, помітно вирізняються декілька прийомів розпланування:

– *перший* і найбільш поширений – квартали нової забудови розміщували на околицях існуючих сіл, формуючи нову сельбищну зону;

– *другий* – окремі житлові квартали вливаються у пустуючі ділянки села, поміж існуючої забудови (до прикладу, такий прийом виявлено у селі Плесецьке Фастівського району Київської області). У цьому випадку квартали розміщено на околиці села поряд із полями. Натомість інший квартал садибної забудови, що є меншим за чисельністю садиб (16 садиб), вклинюється у простір історично-сформованої забудови села (рис. 1). Площі садиб у цих кварталах мають менші площі (0,12–0,15 га) від прийнятої директивної норми для цього поселення та від положення садиби в структурі кварталу. Ширина садиб уздовж вулиці приймалася 24–26 м. Таке внутрішньоквартальне розміщення, за словами старожилів цих садиб, суттєво обмежувало господарську діяльність господарів. Земельні наділи, які “нарізалися” мешканцям за поселенням у полях, використовувалися неінтенсивно, а з часом зовсім не використовувалися порівняно з тими, що примикають до садиб. В архітектурно-композиційному вирішенні здебільшого квартальна забудова творить прямокутні форми із прямолінійним розплануванням, оскільки здебільшого вибирали місцевість із рівним

рельєфом. На такому рельєфі розпланування селянської садиби є не тільки легшим, але й доцільнішим у подальшій експлуатації мешканцями. Окрім того, така стратегія дозволяла мінімізувати вартість будівництва через зменшення затрат на влаштування фундаментів, бо підвалів чи цокольних рівнів будинків не передбачалося. Але поряд із цим існують окремі винятки. Прикладом слугують села Пасківщина і Трубівщина, генплани яких вирізняються з-поміж інших своїм дещо іншим розплануванням.

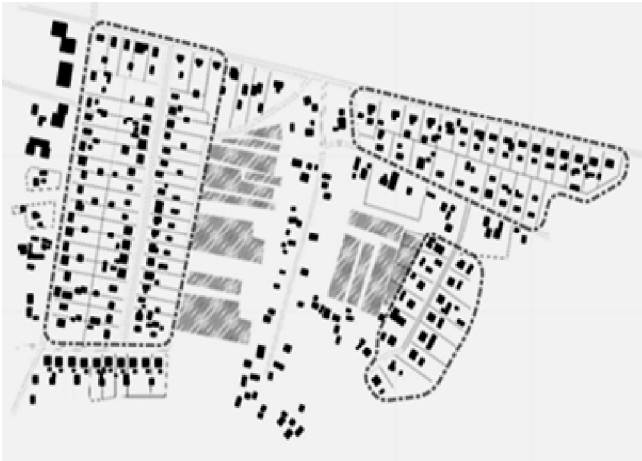

Рис. 1. Генплан кварталу чорнобильських переселенців у с. Песецьке Васильківського р-ну Київської обл.

Рис. 2. Генплан кварталу чорнобильських переселенців у с. Трубівщина Яготинського р-ну

До прикладу, присілок села Трубівщина Яготинського району, який також реалізований неподалік від існуючого села на вільних сільськогосподарських землях (рис. 2). Частина території села Трубівщини, яка була відведена під забудову присілка, розташована на високому пагорбі, що має дещо обмежену площу рівного рельєфу і з трьох сторін є відкритою місцевістю. Як зазначали мешканці, таке розташування села на горі дошкуляє практично постійними вітрами, які особливо посилюються взимку (чого не відчувається у старій історичній частині села, яке розташоване поруч, у долині). Тим паче, чорнобильців переселено із затишних територій, які були захищені лісами у відкритий лісостеп). Очевидно, не були враховані пануючі вітри цієї місцевості. Мешканці відзначають, що поселення вважається холодним порівняно з історичною частиною села Трубівщина, яке має низинне розташування. У північно-східній частині прямокутний квартал перетікає у квартал садиб криволінійної форми. Тут проєктанти фахово врахували особливості місцевості, оскільки рельєф ділянки в цьому місці значно стрімкіший. До крайніх садиб, що простягаються вздовж вулиць кварталу, примикають городи - лани. Площі садиб варіюються від 0,12 до 0,25 га залежно від розташування у центрі забудови кварталу чи по сусідству примикаючим до садиби городу-лану. До того ж орієнтована на зовнішній простір одностороння забудова створила сприятливі можливості для самочинного захоплення та сільськогосподарського освоєння селянами прилягаючих пустирів. Цілком логічним є висновок, що завдяки великій площі присадибних ділянок (0,25 га) і сприятливій можливості збільшення площі садиби через самозахоплення ланів, причому зовсім поруч із хатою, через дорогу, для переселенців стало можливим вести повноцінне домогосподарство. А тому назване село на сьогодні не спорозніло, як інші села, садиби яких мали площу максимум 0,12 га і жодних перспектив на збільшення так потрібної для сільського домогосподарства площі.

Ще одним вагомим чинником повноцінності функціонування села Трубівщина як повноцінного українського села, а не поселення котеджного типу, стало розпланувальне вирішення його центральної частини. У центрі композиції кварталу садибною забудовою села Трубівщина залишено вільний простір – поле, оточене рядами житлових будинків і громадськими спорудами (магазин,

їдальня, баня, аптека, дитячий садок тощо). Очевидно, проєктанти планували в цьому місці розмістити центральний парк села за аналогією із тогочасними міськими мікрорайонами, як було дуже модно й поширено в проєктах експериментальних сіл 60-х років ХХ ст. Однак, як чітко показала еволюція таких парків, фактично повсюди реальне життя внесло свої корективи. Тобто центральний парк в селі, садиби якого самі потопають в зелені й оточені зеленню городів і навколишніх ланів, є по суті нонсенсом, чужим елементом, штучно привнесеним із міської проєктної практики. І в цій ситуації практика використання зарезервованої під центральний сільський парк території села Трубівщина повністю підтвердила хибність містобудівної практики 60-70-х років по відношенню до вирішення генпланів сіл. Зі слів мешканців, це рівнинне, відносно невелике за своєю площею поле колись було пасовищем, достатньо зручним і навіть необхідним елементом у підсобному господарстві. І так ця територія використовується і сьогодні: частково під городи, частково як пасовище. Також, імовірно, саме завдяки наявності поруч пасовища в Трубівщині зафіксовано найбільше корів у приватних домогосподарствах порівняно з іншими обстеженими селами.

Схожими прийомами розпланування слугує село Пасківщина у Згурівському районі Київської області, до якого були переселені мешканці із села Стечанка, що знаходилося на відстані 25 км від Чорнобиля. Присілок переселенців збудовано поряд із існуючим селом у 1986 р. на вільних землях, відділяється полем і гаєм. Обидві частини творять групову форму розселення. Генплан кварталу має достатньо складну геометричну форму. Вулична мережа присілка утворена основними паралельними та перпендикулярними вулицями, обабіч яких розташовуються садиби мешканців села (рис. 3). Так само, як і в інших селах, садиби розташовано в межах “геометричних кварталів”. У цій кварталній забудові присутня диференціація садиб, площі яких також варіюються від 0,15 га (26 × 55 м) до 0,25 га (25 × 100 м). Польові наділи знаходяться за межами забудови кварталу, що суттєво ускладнює ведення домогосподарства. Правда, варто зауважити, що значна кількість садиб кварталу мають більшу площу завдяки примикаючим до городів ланів і можливості їх самочинного розширення за рахунок прилягаючих пусирів чи узлісь. І саме в цих садибах натурним обстеженням зафіксовано найбільш повноцінні домогосподарства по виробництву сільськогосподарської продукції.

Рис. 3. Генплан кварталу чорнобильських переселенців у с. Пасківщина Згурівського р-ну Київської обл.

Рис. 4. Генплан кварталу чорнобильських переселенців с. Луб'яна Васильківського р-ну Київської обл.

У західній частині присілка Пасківщина застосовано прийом “пилоподібного” розташування садиб уздовж вулиці села. Таке розпланувальне рішення – зміщення лінії головного фронту садиб –

утворює додаткову аванзону від вулиці перед будинком. Цей напівзабутий сьогодні прийом розпланування не створює одноманітності забудови та планувального рішення. Окрім цього, таке вирішення дало змогу власникам садиб організувати місця для спілкування сусідів, розмістити тимчасові автостоянки легкового автомобіля.

Квартали садибної забудови чорнобильців у селах Луб'янка (рис. 4), Гавронщина, Аркадіївка групуються обабіч прямих широких вулиць (рис. 5). Розміри садиб становлять по фронту 25 м, глибина – 50 м. Уся садибна забудова здійснювалася на основі типових проєктів. Окрім генплану, планів житлового будинку, розроблялися також типові проєкти на господарські споруди: хлівець із відгородженнями для дрібних тварин і птиці, пивниця, надвірна вбиральня (будинки не каналізовані).

Спорудження зазначених господарських споруд було вкрай важливим, оскільки це було необхідним елементом садиби для ведення підсобного господарства. Однак необхідно зауважити, що бракувало площ господарських будівель для ведення повноцінного домогосподарства сільського типу. А також параметри ділянок садиб були недостатніми для розбудови необхідних господарських будівель, особливо якщо порівняти із площами тих садиб, які переселенці залишили в рідних селах в чорнобильській зоні.

Із розповідей старожилів садиб відомо, що практично усі господарі спочатку утримували дрібних тварин і птицю, хоча на той час усі переселенці поповнили лави місцевих колгоспів і радгоспів. Однак, із часом, відсутність належних умов (тісні параметри садиб, велика віддаль до виділених за селом земельних ділянок) призвели до поступової відмови від ведення не тільки повноцінного домогосподарства, але й до суттєвого скорочення обсягів обмеженого домогосподарства, до пролетаризації переселенців.

Будинки переселенців. Уся садибна забудова здійснювалася житловими одноповерховими трикімнатними будинками із газифікованою кухнею, горищем та верандою. Зі слів мешканців відомо, що назагал пропоновані будинки за площею і плануванням були достатньо зручними для однієї сім'ї, окрім технічного оснащення (відсутність каналізації та водопроводу).

За словами старожилів у пропонованих нових будинках площ і приміщень було більше, ніж у тих, що вони залишили, їх цілком вистачало для проживання, це підтвердило натурне обстеження – у будинках практично відсутні добудови чи надбудови. Варто наголосити на тому, що якщо зазначені будинки за своїми параметрами й розплануванням цілком добре виконують житлові функції, то вони зовсім не пристосовані для ведення сільського домогосподарства (відсутні господарські кухні для приготування кормів тваринам, немає комори, сіней тощо).

Також усі опитані власники садиб згадували, що будинки взимку були дуже холодними, оскільки збудовані із силікатної цегли, із товщиною зовнішніх стін 380 мм, без будь-якого утеплення, як стін, так і дерев'яного горищного перекриття, а також із-за неякісної столярки вікон, дверей. На даний момент в окремих будинках вже новими власниками, або ж колишніми переселенцями вже замінено вікна на сучасні із склопакетами, утеплено перекриття і стіни.

Прямолінійні розпланування кварталів, де вздовж прямих вулиць по обидва боки розташовуються смуги садибної забудови. Площі садиб у селах Луб'янка, Гавронщина, Аркадіївка

Рис. 5. Генплан кварталу чорнобильських переселенців с. Аркадіївка Згурівського р-ну Київської обл.

сягають від 0,12 га (25 м × 50 м без лану, який знаходився в полі) і 0,25 га з ланом, який примикає до садиби. Також варто констатувати, що садиби корінних мешканців Аркадіївки, розплановані ще за часів Російської імперії, практично всі вирішені в комплексі із прилягаючим ланом завдовжки до 150 м, що забезпечує їхнім власникам сприятливі можливості для ведення повноцінного домогосподарства.

Сучасний стан і нове життя кварталів чорнобильських переселенців

Сьогодні через 30 років після соціальних, політично-економічних трансформацій квартали колишніх переселенців усе менше нагадують про їх колишніх мешканців. Значна частка корінних переселенців немає вже в живих, а їх нащадки перебралися у великі міста і батьківські садиби використовують як дачі. Тільки незначна частина родин проживають у садибах. Окремі будинки вже отримали нових власників і часто колись селянські садиби перетворюються на замське одностороннє житло. На сьогодні більшість нових власників цих будинків і садиб – це колишні мешканці Києва. Нові господарі розбудували їх так, що в сучасних обрисах інколи важко впізнати колишній будиночок для переселенців (рис. 6).

Рис. 6. Перебудована садиба чорнобильців у с. Плесецьке (фото авторки)

Рис. 7. Розбудована сільська садиба у с. Луб'яна (фото авторки)

Господарські споруди перетворені на гаражі, бесідки, або й просто знесені. Цілі квартали колишніх переселенців у селах як-от Луб'яна, Плесецьке, Гавронщина усе більше набувають обрисів замського житла. Очевидно, що насамперед такі трансформації диктує близьке сусідство Києва, а також добротний автомобільний шлях, який спонукає до замського помешкання.

Ще одна категорія садиб, в яких мешканці ведуть достатньо інтенсивно підсобне господарство. Такі садиби пережили достатньо кардинальні реконструкції хат і господарських споруд, зведено нові господарські споруди (рис. 7).

Є також садиби, які використовуються як дачі (рис. 8). Такі садиби практично не змінилися від перших поселенців, тільки будинки підтримуються у більш-менш належному стані. Натомість господарські споруди занепадають.

Існує ще одна категорія садиб – це покинуті садиби, які стоять сьогодні як ефемера колишнього життя. Своїми полонаними залишками парканів, закритими хатами, що поступово руйнуються, із просілими в землю й порослими травою пивницями та похиленими господарськими спорудами нагадують, що тут колись кипіло життя. Вони, ніби терпляче, чекають кращої долі (рис. 9).

Рис. 8. Колишні садиби використовуються як дачі с. Аркадіївка (фото авторки)

Рис. 9. Покинуті садиби чорнобильців у с. Аркадіївка (фото авторки)

Відбулися трансформації і у самих кварталах забудови. В окремих садибах з'явився малий приватний бізнес – магазини, кафе ремонтні майстерні тощо. У деяких селах, наприклад, у Трубівщині, колишню хату пристосували під церкву, якої із відомих причин не могло бути в роки проектування та переселення.

Висновки

Трансформації, що відбулися та відбуваються сьогодні в селах колишніх переселенців зумовлені багатьма чинниками:

1) переселенці – це люди, які ідентифікували та надалі ідентифікують себе із лісами і які почувалися захищеними від зовнішнього світу з усіх боків цими ж лісами, були переселені на відкриті території, де вони постали відкритими й відчули себе незахищеними від відкритого простору. Саме тому справедливим видається те, що топонім кожної землі є надзвичайно важливим для її мешканців у всіх аспектах їхнього існування;

2) садиби хоча й були більш, ніж достатніми на той час за своєю площею, усе-таки не могли зрівнятися з тими привільними садибними просторами, які були в них до переселення. Їхня площа й параметри значно обмежили, а часто й повністю унеможливили ведення розвинутого домогосподарства сільського типу;

3) господарські споруди, які були запропоновані переселенцям, виявилися надзвичайно малими, “куцими”, що значно призвело до того, що поступово власники садиб відмовилися від ведення розвинутого сільськогосподарського виробництва на власних земельних ділянках;

4) номенклатура приміщень і розпланування житлових будинків не враховували специфіки ведення сільського домогосподарства.

Занепаду сільськогосподарської складової в структурі поселень для чорнобильців, їхній пролетаризації також сприяли ще кілька чинників:

- постаріння населення;
- надання роботи в колгоспах, до яких належали новоутворені поселення;
- сусідство із містами, насамперед із Києвом, які притягували працездатне населення, особливо молодь;
- практика виділення земельних ділянок для сільськогосподарської діяльності далеко за межами поселень. Значне просторове відокремлення цих ділянок від садиб спричиняє значні додаткові затрати часу на добирання, додаткові енергозатрати, додаткові витрати на транспорту-

вання продукції, добрив, реманенту тощо. Тобто були створені умови, до яких переселенці не звикли, оскільки в них по місцю проживання до переселення були:

- ділянки (городи) безпосередньо біля хати;
- великі за площею та різноманітні господарські будівлі;
- велике господарське подвір'я, яке дозволяло при потребі будь-яку розбудову господарських будівель, а також окремих господарський під'їзд до них.

Бібліографія

Авдєєва М. С., 2012. Досвід проектування та будівництва під час переселення постраждалих внаслідок Чорнобильської катастрофи. *Проблеми розвитку міського середовища*. № 8. Київ: НАУ. С. 3–7.

Барановська Н. П., 2011. Вплив Чорнобильської катастрофи на трансформаційні процеси у суспільстві (до 25-річчя трагічних подій). *Український історичний журнал*. № 2. Київ. С. 123–142.

Гнесь Л. Б., 2018. Results of practical implementation of large town planning projects in rural areas in the 80's of the 20th century in Ukraine. (by example of villages constructed for the Chernobyl zone out-migrants). *Architectural Studies. Founder and Publisher Lviv Politechnic National University*. Т. 4. No. 2. Lviv. P. 189–195.

Пінчук В. Я., Доценко Т. А., Колесова Л. М. та ін., 1997. Тут сіли лелеки. Огляд будівництва для компактного переселення за Чорнобильською будівельною програмою / за ред. В. Я. Пінчука. Київ: КиївЗНДІЕП. 227 с.

Ткачук П. В., 2003. Системний підхід до проектування екологічного житла на території України. Перспективні напрямки проектування житлових та громадських будівель. Сучасні тенденції в архітектурі та будівництві. Київ: КиївЗНДІЕП. С. 170–176.

References

Avdyejeva M. S., 2012. Dosvid proektuvannya ta budivnictva pid chas pereseleennya postrazhdalih vnaslidok Chornobilskoyi katastrofi. *Problemi rozvitku miskogo seredovisha*. No. 8. Kiyiv: NAU. S. 3–7.

Baranovska N. P., 2011. Vpliv Chornobilskoyi katastrofi na transformacijni procesi u suspilstvi (do 25-richchya tragichnih podij). *Ukrayinskij istorichnij zhurnal*. No. 2. Kiyiv. S. 123–142.

Hnes L. B., 2018. Results of practical implementation of large town planning projects in rural areas in the 80's of the 20th century in Ukraine. (by example of villages constructed for the Chernobyl zone out-migrants). *Architectural Studies. Founder and Publisher Lviv Politechnic National University*. Т. 4. No. 2. Lviv. P. 189–195.

Pinchuk V. Y., Dotsenko T. A., Kolesova L. M. ta in., 1997. Tut sili leleki. Oglyad budivnictva dlya kompaktного pereseleennya za Chornobilskoyu budivelnoyu programoyu / za red. V. Ya. Pinchuka. Kiyiv: KiyivZNDIEP. 227 s.

Tkachuk P. V., 2003. Sistemnij pidhid do proektuvannya ekologichnogo zhitla na teritoriyi Ukraini. Perspektivni napryamki proektuvannya zhitlovih ta gromadskih budivel. Suchasni tendenciyi v arhitekturi ta budivnictvi. Kiyiv: KiyivZNDIEP. S. 170–176.

Liudmyla Hnes'

Lviv Polytechnic National University,

PhD, Associate Professor of the Department of Urban Planning and Design

e-mail: rozenberg.nk@gmail.com

orcid: 0000-0001-5594-2474

FEATURES OF URBAN PLANNING SOLUTIONS AND THE EVOLUTION OF SETTLEMENTS FOR DISPLACED PERSONS FROM THE CHERNOBYL ZONE

© Hnes' L., 2021

In the article, the author presents the results of her full-scale studies of the evolution of settlements for migrants from the Chernobyl zone, built in 1986–1987 of the twentieth century. Strategies and consequences of their placement, integration into the structure of existing villages, features of planning blocks, rural estates,

residential and outbuildings are considered. The article analyzes the consequences of architectural and urban planning design decisions made 30 years after their implementation.

Nowadays in Ukraine, there is a situation where villages and urban-type settlements urgently need to develop or update new general plans that would correspond to the present. It is known that currently there is a certain proportion of villages in Ukraine that do not have general plans at all or have them outdated.

Taking into account all aspects of this problem, the results of the design, construction and evolution of villages for displaced persons from the Chernobyl zone are interesting and useful. Taking into account the tragic circumstances that led to their appearance, these villages represent a large-scale urban planning experiment in the field of rural housing construction, which represents the embodiment of the latest knowledge in the theory of village architecture in the mid-80s of the twentieth century.

It was 30 years after the construction and settlement of these villages that it became possible to check the compliance of design standards with their compliance with the real needs of the village, from the standpoint of the current design standards, which are fundamentally no different from the design standards of 1986.

Comparing the results of research (the study of general plans of villages of displaced persons and general plans that are being developed at the present stage), it turned out that the basis of those villages for Chernobyl victims was the main goal of socialist ideology, namely, erasing the differences between the city and the village. The author sees in modern design a similar problem, which directly leads to further degradation of the Ukrainian countryside. And nowadays, just against the background of this phenomenon, it is time for urbanists to understand the difference between a block of manor development for citizens and a rural street of a Ukrainian village.

Keywords: village, general plan, manor, household, farmstead, house, outbuildings, agricultural production, residential areas, area.